

ZEUG EN BIGGEN HEBBEN CIRCA 7 M² NODIG

NORM IN KETEN HEEFT VOORKEUR BOVEN WETGEVING

RICHT EEN PROEF AFDELING IN OM HET BEST PASSENDE SYSTEEM TE KIEZEN

Ruimte voor zeug in vrijloopkraamhok

Een verplichting van vrijloopkraamhokken lijkt een kwestie van tijd. Bij voorkeur komt dit uit de markt en niet eerst uit wetgeving. Op ruimte moet niet worden bekibbeld.

Door Anne-Marie van der Linde

Vrijloopkraamhokken staan steeds meer in de belangstelling. Stalinrichters krijgen bij bouw- en renovatieplannen vaker vragen over de mogelijkheden ervan. In een reactie op het burgerinitiatief 'End of Cage Age' nam de Europese Commissie half juni een resolutie aan om de kooihuisvesting uit te faseren. 2027 zoemt hardnekkig rond als ingangsjaar, ook al heeft de Commissie tot nu toe geen datum genoemd. Invoering van regels moet volgens de Commissie alleen gebeuren op basis van onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek naar onder andere het doodliggen van biggen.

Inmiddels sorteren steeds meer landen al voor op de toekomstige regelgeving. Duitsland kwam dit jaar met een verordening met een overgangstermijn van 15 jaar, wat verplichting vanaf 2036 zou betekenen. Ook het Duitse welzijnskeurmerk Initiative Tierwohl stelt vrijloopkraamhokken op den duur verplicht.

In eigen land is het wachten op de nieuwe voorwaar-

den van het Beter Leven-keurmerk, waarin vrijloopkraamhokken waarschijnlijk ook worden opgenomen als eis voor 1 ster.

Maatvoering nog vraagteken

De vraag rijst hoeveel ruimte de zeug en biggen dan moeten krijgen. Het traditionele kraamhok meet gemiddeld zo'n 4,7 m². Om een zeug voldoende bewegingsruimte te geven, moet een vrijloopkraamhok groter zijn. Stalinrichters merken dat er veel vragen leven over de benodigde hokoppervlakte, maar door de onduidelijkheden rond de op handen zijnde regelgeving blijft het in de meeste gevallen alleen nog bij vragen.

Duidelijk is dat vrijloop vrijwel nergens in een bestaande stal past. "En daar worstelt Brussel nu ook mee. Aan de ene kant wil de EU meer dierenwelzijn, en daarvoor vrijloopkraamhokken; aan de andere kant maakt de Brusselse regelgeving stallenbouw lastig omdat er nog geen normen zijn", stelt Anita Hoofs, onderzoeker

Vrijloopkraamhokken worden de norm. Over het oppervlak is nog veel onduidelijk, maar bekribbel niet op ruimte voor zeug en big.

FOTO: STUDIO KASTERMANS

bij Wageningen Livestock Research.

Internationaal lopen de oppervlakte-eisen ver uiteen. In Scandinavië is de minimumeis 6 m², terwijl de praktijk op 7 m² en meer uitkomt. Duitsland legt nu de eis van 6,5 m² neer. "Die vaststelling in Duitsland is allemaal nog wat duister. Als je naar de hokken kijkt moet de trog voor de zeug er vaak nog worden bijgeteld, wat in die cijfers niet gebeurt", weet Arnold Veldman, verkoopadviseur bij Coppens Stal-techniek.

Een rondgang langs stalrichters leert dat de huidige vrijloopkraamhokken al tussen de 6,5 en 7 m² meten. De grootte van de zeugen, een goed biggenest en voldoende plek voor de biggen rond de zeug bepalen dat de minimale grootte zal moeten zijn.

Anita Hoofs gaat nog iets verder. Zij stelt dat een vrijloopkraamhok, om voldoende ruimte te bieden, richting de 7,5 m² gaat: "Je moet kijken hoeveel ruimte je per functiegebied nodig hebt. Concessies doen kan tot minder optimale resultaten leiden. Wil je voldoende ruimte hebben voor de zeug om gemakkelijk te draaien, te gaan liggen en met gestrekte voorpoten te liggen, dan heeft ze circa 4,3 m² nodig. Daarnaast een biggenest waar de biggen vier weken in kunnen liggen, daar moet je snel 1,1 m² rekenen bij 15 biggen. De plaats voor een voerbakje van de biggen wordt vaak niet meegeteld, maar voor vreetruimte waar vier tot vijf biggen tegelijk kunnen eten, heb je circa 0,8 m² nodig. Tel als laatste de bewegingsruimte rond de zeug erbij plus extra ligruimte voor de biggen, met als vereiste dat er geen dode hoek kan ontstaan waar zich mest ophoopt. Daarvoor heb je dan ook circa 1,2 m² nodig."

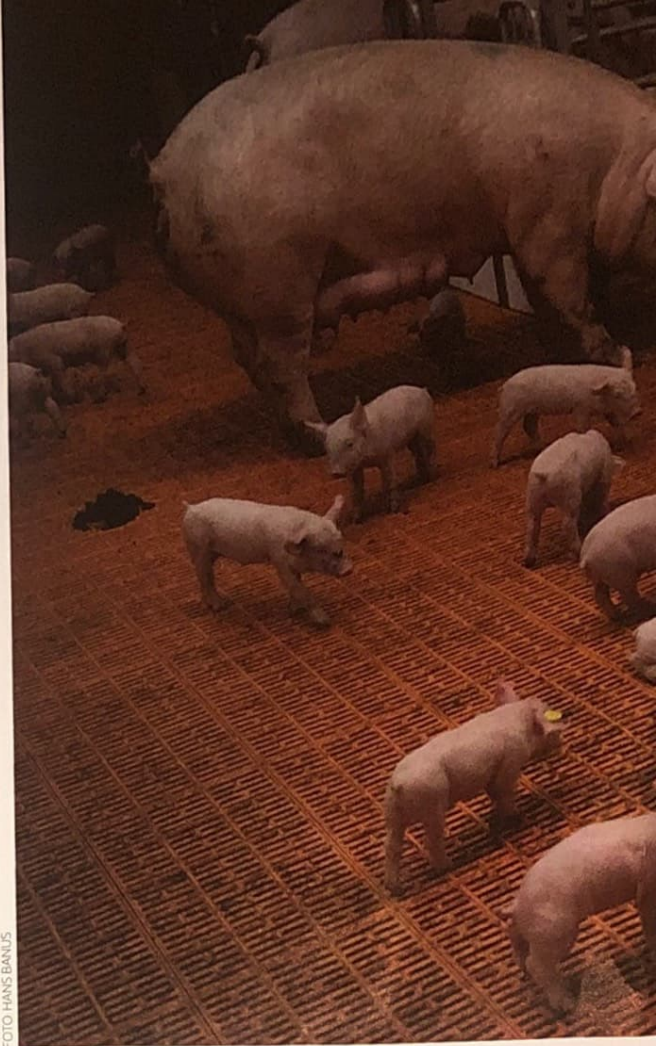

FOTO HANS BANUS

Vaak ruimtegebrek

Een van de grootste uitdagingen in een transitie naar vrijloopkraamhokken is de ontwikkelruimte op bedrij-

'Probeer uitgebreid uit welk systeem bij je past'

Annechien ten Have heeft ruime ervaring met vrijloopkraamhokken. Zij test nu verschillende systemen om te zien wat het best past om de laatste kraamafdelingen om te bouwen.

"We gaan nu een zijopstelling bouwen, en dat luistert heel nauw. Terwijl er geen collectieve kennis over is. Ook willen we testen wat er gebeurt als de zeugen de eerste drie dagen vast staan. Nu werpen de zeugen los, en dat gaat redelijk qua doodliggers, maar ik wil gewoon weten of een paar dagen vast minder sterfte geeft. Tot nu toe blijkt dat dat erg van de hokuitvoering afhangt, maar zeker is dat een balansvloer heel gunstig is", vertelt Ten Have.

De bestaande kraamhokken zijn 2,1 meter breed en 3,5 meter lang met een biggenest met easy catch. Ten Have weet nu al dat 6,5 m² te krap is: "Je moet echt niet gaan bekknibbelen op oppervlakte, vanwege het risico op doodliggen van biggen."

Net als bij traditionele huisvesting is een goed biggenest van belang, direct na de geboorte moeten biggen snel naar hun zeug. "We hebben een paar testuitvoeringen zonder Nanny. In die hokken missen we die biggenbak echt qua werkgemak. Belangrijk is ook dat de zeugen goed zicht hebben op het biggenest of de Nanny. De zeugen willen zien hoe het met de biggen gaat, en het liefst liggen ze met hun kop bij de biggen", weet ze.

Een belangrijk verbeterpunt waar Ten Have nu naar kijkt is de vloer. "Er gaan standaard kunststof roosters in, terwijl een zeug daar niet graag op staat. Alternatief is dan een stalen rooster, maar een zeug

FOTO MOOS GROENEWOLD

Annechien ten Have heeft samen met haar man en zoon een varkenshoudery in Beerta (Ov).

heeft veel liever een stukje dichte vloer. Met de huidige vloeren is het draagvermogen niet natuurlijk."

Voor andere varkenshouders heeft Ten Have wel een advies: "Maak een proefopstelling om te kijken wat er bij je past voordat je een heel systeem voor een vrijloopstelsel maakt. Er zitten nog te veel kinderziektes in het concept, en aanpassen vraagt veel tijd. Denk er nu al over na, want vrijloop wordt verplicht."

600
fokzeugen

4.900
vleesvarkens

250
ha akkerbouw

Een alternatief waarbij de kraamhokken minder groot zijn, is een afdeling waar na een paar dagen zeugen en biggen volledig vrij zijn.

Zeugen en biggen los is stap verder

Naast gewone vrijloopkraamhokken is er inmiddels ook een aantal bedrijven waar de vrijlopedachte nog een stap verder gaat. De zeugen biggen af in een gewoon kraamhok en na een dag of vijf gaan de zeugen los en worden de schotten tussen kraamhok en gangpad verwijderd en lopen zeugen en biggen door de hele afdeling. Op die manier krijgen de zeugen circa 7,2 m² per dier ter beschikking.

Doordat de zeugen de eerste dagen nog gewoon in een kraamhok liggen, zijn er geen problemen rond

het behandelen van biggen. Hoe het systeem precies uitpakt, is nog niet bekend. Stalbouwers krijgen er al wel vragen over, maar hebben er nauwelijks ervaring mee.

Doordat de zeugen de eerste dagen nog in een kraamhok liggen en de biggen daar hun nest leren benutten, zal de uitval ten opzichte van een vrijloopkraamhok niet veel hoger uitvallen. DLV-adviseur Jan Pijnenburg ziet in de vrije afdeling een creatieve oplossing, waarbij wel gekeken moet worden naar veiligheid voor varkenshouder en personeel.

ven. Een bestaande kraamstal ombouwen is vrijwel onmogelijk. Al is er bij traditionele nieuwbouw op voor te sorteren, volgens DLV-adviseur Jan Pijnenburg. "Je kunt ruimte zoeken in de afdelingsindeling. Een voergang in het midden van de traditionele stal ligt dan ongunstig. De ruimte van 2,5 meter aan weerszijden van de gang biedt onvoldoende ruimte voor een goed vrijloopkraamhok. Maak je nu de traditionele afdeling met bokken in het midden tegen elkaar, met twee voergangen van een meter aan de buitenzijde, dan houd je extra 3 meter over voor de breedte van de kraamhokken. In de traditionele opstelling staan de zeugen met de bokken

naar elkaar. De extra ruimte wordt nu gecompenseerd door een eenvoudigere opzet van de automatisering en een luchtkanaal voor frisse lucht bij de zeugen."

Het spanningsveld rond het ombouwen zit vooral in het bouwblok. Met de huidige ontwikkelingen rond mestarme stallen komt de mestopslag steeds vaker buiten de stal te liggen. Dan wordt een vergroting van de kraamstal met factor anderhalf lastig. "Daar ligt dus een vraag voor de overheid, om boeren de benodigde ruimte te geven als ze willen dat de kraamzeug meer ruimte krijgt", stelt Pijnenburg.

Meerkosten dekken

Tweede struikelblok is het financiële plaatje. De meerkosten voor vrijloop liggen volgens Pijnenburg voor een complete kraamafdeling op zo'n € 1.600 per kraamplaats. Nu worden de extra kosten vaak gedekt door meer dieren erbij te plaatsen om die meerkosten uit te kunnen smeren.

Uitbreiden van het aantal dieren wordt steeds lastiger. Het mooiste zou zijn dat de vergoeding van de meerkosten uit de markt komt, vindt Bart Hooijer, directeur Vereijken Stalinrichting. "We moeten niet naar een situatie dat vrijloop alleen maar geld kost. Ik verwacht dat het uiteindelijk wel de norm gaat worden voor bijvoorbeeld een concept."

Ook Pijnenburg verwacht dat de markt de lead krijgt en niet de regelgeving: "Als de wetgeving hier het voortouw neemt, betekent dat meerkosten en een verplaatsing naar landen met een minder kosten-opdrijvende wetgeving. Daar is geen mens of dier bij gebaat. Bovendien zet het een streep door concept-ambities om boven het maaiveld uit te steken." ■

oppervlakte
oude situatie
41,8 m²

oppervlakte
nieuwe situatie
63,8 m²

Vrijloopkraamhokken met een oppervlak van 7 m² zorgen ervoor dat een kraamafdeling met acht hokken anderhalf keer zo groot wordt als een traditionele kraamafdeling.